

До Научното жури за защита
на дисертационен труд за присъждане
на образователната и
научна степен „Доктор“

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. Светлозар Димитров Стефанов, доктор по икономика, преподавател в катедра „Счетоводна отчетност“ при Икономически университет – Варна.

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.8 Икономика.

Тема на дисертационния труд „Финансов контрол в общините и възможности за усъвършенстването му.“

Автор на дисертационния труд Светлана Владимирова Иванова, редовен докторант в катедра „Счетоводна отчетност,“ докторска програма Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност.

Основание за изготвяне на рецензията – член на Научното жури за присъждане на образователна и научна степен „Доктор,“ съгласно Заповед на Ректора на ИУ – Варна, № РД-06-3874/28.11.2019 г. и решение на Научното жури от първото заседание, проведено на 02.12.2019 г.

Научен ръководител: проф. д-р Надя Костова.

1. Данни за дисертанта

Дисертантът Светлана Владимирова Иванова се е обучавала в редовна докторантura в катедра „Счетоводна отчетност“ при ИУ – Варна, по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност.“ Средното си образование завършва в математическа гимназия „Д-р Петър Берон“ гр. Варна, през 2005 г., със специалност „Математика с френски език.“ През периода 2001 – 2005 г. завършва приравнена Пета езикова гимназия „Йоан Екзарх“ гр. Варна, с английски език. От 2005 до 2009 г. се обучава в Икономически университет Варна, като придобива последователно бакалавърска и магистърска степен по специалност „Счетоводство и контрол.“ През 2011 г. след успешно положен изпит получава сертификат „Вътрешен одитор в публичния сектор, издаден от министерството на финансите. След завършване на висшето си образование работи като счетоводител в Регионална инспекция по околната среда и водите, гр. Варна, а впоследствие като вътрешен одитор в УМБАЛ „Света

Марина“ – ЕАД гр. Варна. Понастоящем заема длъжността Началник отдел „Вътрешен одит“ в УМБАЛ „Света Марина“ – ЕАД – гр. Варна.

От представените материали по конкурса може да се установи, че дисертантът е положил успешно изпитите, предвидени в индивидуалния докторантски план, като е изпълнил и всички други задачи, предвидени по плана за обучение. Дисертационният труд е обсъден на заседание на катедра „Счетоводна отчетност“ при ИУ – Варна и е взето решение за откриване на процедура по неговата защита.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд на тема: „Финансов контрол в общините и възможности за усъвършенстването му“ е посветен на актуален за теорията и практиката проблем. Актуалността на проблематиката се определя от обхвата, съдържанието, методиката на изследване и получените резултати от докторанта. Възприетата структура е подходяща и позволява задълбочено и в логическа последователност да се изследват основните обекти, а именно теоретичните аспекти на вътрешния финансов контрол и вътрешния одит, методологическите проблеми на вътрешния контрол и одит в общините и спецификата на вътрешния одит в общините и възможностите за неговото усъвършенстване. Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение и списък на използваната литература, с общ обем 238 стандартни машинописни страници. С цел по-доброто възприемане на изложението в разработката са включени 7 таблици, 7 фигури и 10 приложения. Списъкът на използваната литература включва общо 116 източника на български и чужд език.

Използваният значителен брой литературни източници недвусмислено показва високата степен на информираност на автора и познаването на специализираната литература, посветена на изследваната проблематика. Литературните източници са ползвани и цитирани коректно в разработката.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Разглеждан в своята цялост, представеният дисертационен труд представлява задълбочено научно изследване на проблематиката, свързана с финансовия контрол и одит в общините на Република България. Изследването е посветено не само на значим за българската теория и практика проблем, но и за теорията и практиката на вътрешния одит и управлението на риска в публичния сектор като цяло и общините в частност. На основата на извършени задълбочени изследвания на теорията на вътрешния контрол и одит, както и на редица проучвания на практиката, докторант Светлана Иванова прави оценки, обобщения и предположения, насочени към възможностите за неговото усъвършенстване. Значението на дисертационния труд нараства и посредством сполучливо

изследване на връзката „вътрешен одит – управление на риска“ в общините. Разработката се отличава с ясно формулирани цел и задачи, които са реализирани в хода на изследването. Авторовата теза е добре аргументирана, приложени са различни изследователски подходи и методи, а именно дедуктивен и индуктивен подход, сравнителен анализ, анкетно проучване, описание и др.

В отделните глави на дисертационното изследване последователно се представят теоретичните аспекти на вътрешния одит, връзката и зависимостта между вътрешен контрол и вътрешен одит в общините, както и въздействието на вътрешния одит върху управлението на риска. Авторът показва задълбочени познания относно същността на вътрешния одит, за неговите форми на проявление, принципи и процедури за неговото осъществяване. Дисертацията е написана на достъпен език, с добро познаване на специализираната литература и практика, като на тази база са формулирани правилни изводи и актуални препоръки, които могат да намерят приложение в реалната практика.

В увода на разработката е представена актуалността на избраната тема, която има съществено значение за българската теория и практика. Последователно са посочени целта и задачите на изследването, неговия предмет, изследователска теза. С цел доказване на авторовите тези и становища, в разработката е извършено анкетно проучване по проблемите на вътрешния контрол и одит в общините в област Варна.

Първа глава е посветена на концептуалните основи на вътрешния финансов контрол и вътрешния одит в общините. Изследвана е спецификата на вътрешния контрол и вътрешния одит в общините. Акцент се поставя върху социалната роля на публичния сектор като цяло и на общините в частност, по отношение на техните социално-икономически функции – по здравеопазване, образование, охрана на населението и др. Представени са различни авторови становища за ролята на публичния сектор и общините при осъществяване на дейности по местното самоуправление, социални функции и др. Достига се до извода, че финансовият контрол в звената от публичния сектор служи за подпомагане на публичния мениджмънт при поемане на социална отговорност, посредством извършване на контролни дейности, установяване на проблемни области и даване на препоръки за отстраняване на евентуалните отклонения.

Обект на разглеждане във втора глава са методологическите проблеми на вътрешния контрол в общините. Обърнато е необходимото внимание на концептуалния модел на системата за финансово управление и контрол в общините, като се акцентира върху една от неговите основни характеристики, а именно неговата всеобхватност, в организациите, в които се прилага. Разгледани са ключовите аспекти на Стратегията за управление на риска в общините, като се достига до извода, че в общините от област Варна се срещат редица трудности по

отношение на разработването, поддържането и прилагането на адекватна стратегия за управление на риска.

В трета глава са представени спецификите на вътрешния одит в общините, като е направен опит за формулиране на предложения, насочени към неговото усъвършенстване. В тази връзка последователно са разгледани особеностите на стратегическото и годишно планиране на вътрешния одит в общините; етапите на одитния процес в общините, като на база извършено емпирично изследване са представени резултати и формулирани изводи, относно качеството на вътрешния одит в общините.

В заключението на дисертацията по подходящ начин са систематизирани основните изводи и препоръки, в резултат на изследването.

4.Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Представеният дисертационен труд на докторант Светлана Владимирова Иванова съдържа редица теоретични и практико-приложни приноси, които могат да се систематизират по следния начин:

4.1.Приноси с теоретичен характер

4.1.1.На основата на съществуващите в специализираната литература авторови тези и становища, са обобщени и систематизирани теоретичните разбирания за същността на финансовия контрол и одит, както и спецификите на тяхното прилагане в публичния сектор и по-конкретно в общините от област Варна;

4.1.2.На основата на извършен критичен анализ на нормативната уредба са посочени нейните несъвършенства, като са направени конкретни предложения, насочени към усъвършенстването ѝ.

4.2. Приноси с практико-приложен характер

4.2.1.На база на извършеното емпирично изследване са изведени стратегиите за управление на риска и стратегическите годишни планове на звената за вътрешен одит в общините. Посочени са проблемите, които възникват при тяхното разработване и прилагане, като са направени и конкретни предложения за избягване на формалния подход по отношение на разработването им;

4.2.3. Изследвано е състоянието на вътрешния контрол и вътрешния одит в общините в област Варна, установени са проблемите при неговото осъществяване и са направени препоръки за повишаване на неговата ефективност и ефикасност;

5. Публикации и участие в научни форуми.

По темата на дисертацията, авторът има публикувани две самостоятелни статии в индексирани списания и такива с научно рецензиране и 4 научни доклада, изнесени на авторитетни научни форуми. Публикациите са пряко свързани с

темата на дисертацията и отразяват основни (ключови) моменти от нея. Авторефератът отразява в синтезиран вид основните моменти от дисертационния труд. Не са констатирани несъответствия и/или противоречия между текстовете в автореферата и дисертационния труд.

5. Критични бележки и препоръки

1. На отделни места в дисертацията описателният характер наделява над изследователския. Разискват се понятия и становища, които до голяма степен са изяснени в специализираната литература. Без съмнение, те са свързани с изложението, но предвид поставената цел и задачи, можеше да бъдат представени по-съкратено. Последното би позволило да се откроят по-ясно застъпваните авторови идеи и становища;

2. За препоръчване е в бъдещата си работа, докторантката по-категорично да изразява собствено мнение по дискутираните проблеми, както и да прецизира аргументите си по отношение на направените изводи, предложения и обобщения.

Посочените бележки и препоръки не омаловажават по никакъв начин постиженията на докторанта. Те са насочени единствено към подпомагане на неговата бъдеща работа.

6. Въпроси към дисертанта

1. Независим ли е „независимият вътрешен одит“?

2. Притежаването на сертификат за Вътрешен одитор в публичния сектор дава ли достатъчно гаранции, че вътрешният одитор ще изпълнява качествено своята работа? Следва ли всички специалисти, работещи като вътрешни одитори ежегодно да повишават своята квалификация, като по законодателен път се регламентира минимален брой часове за обучение, подобно на регистрираните одитори?

Заключение

Рецензираният дисертационен труд има характер на завършено самостоятелно научно изследване, което може да се използва като основа за бъдеща научно-изследователска работа. Отношението ми като рецензент и член на научното жури, към постиженията на докторантката е определено положително. Горепосоченото ми дава пълно основание да гласувам положително за присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ на докторант Светлана Владимирова Иванова.

януари 2020 г.
гр. Варна

Рецензент
(доц. д-р Светлозар Стефанов)

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – Свищов

Факултет „Стопанска отчетност“

Катедра „Контрол и анализ на стопанска дейност“

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА	
Вх. №	РД 20-88 30.01.2020 г.

До

**Председателя на научното жури
за оценяване на дисертационен труд,
за присъждане на образователна и научна
степен „доктор“, в професионално
направление 3.8 „Икономика“, по
докторска програма „Счетоводна
отчетност, контрол и анализ на
стопанска дейност“**

РЕЦЕНЗИЯ

*за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в област на висше образование 3 „Социални, правни и стопански науки“,
професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма
„Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност“*

От проф. д-р Георги Стефанов Иванов, СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, факултет „Стопанска отчетност“, катедра „Контрол и анализ на стопанска дейност“, научна специалност 3.8 „Икономика“.

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност“ (контрол).

Основание за представяне на рецензията: участие в състав на научно жури за публична защита на дисертационен труд, съгласно Заповед № РД 06-3874/28.11.2019 г. на Ректора на Икономически университет – Варна.

Автор на дисертационния труд: Светлана Владимирова Иванова

Научен ръководител: проф. д-р Надя Костова

Тема на дисертационния труд: „Финансов контрол в общините и възможности за усъвършенстването му“.

1. Данни за дисертанта

Докторант Светлана Владимирова Иванова се е обучавала на редовна докторантурата към катедра „Счетоводна отчетност“ при ИУ – Варна по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност“. Завършила е висше икономическо образование, ОКС „магистър“, специалност „Счетоводна отчетност“, в ИУ – Варна през 2010 г.

За периода 2012-2017 г. е работила в Регионална дирекция по околната среда и водите – Варна, като счетоводител. От 2017, до момента работи в УМБАЛ „Света Марина“ – Варна, като вътрешен одитор, а към момента е заема длъжността началник на отдел „Вътрешен одит“ в същата болница.

От 2011 г. притежава сертификат „Вътрешен одитор в публичния сектор“, № 01639/06.01.2012 г., издаден от Министерството на финансите.

2. Обща оценка на представените по конкурса материали

Дисертационният труд на тема „Финансов контрол в общините и възможности за усъвършенстването му“ е в **достатъчен обем** за научно изследване. Общийт обем е 227 страници изложение и 11 страници списък с използвана литература. Структурирана е в увод, три глави и заключение. Съдържа 7 фигури, 7 таблици и 10 приложения. Приложеният списък с литература включва 116 заглавия на книги, статии, нормативни документи и интернет източници, на български и чужд език.

Дисертационният труд е *структурен в съответствие с изискванията*, като е балансиран в структурно отношение. Докторантът използва методически инструментариум за анализ и оценка, който му позволява да обоснове взаимовръзките и зависимостите между отделните негови компоненти, а от там и да изследва проблемите и възможностите за усъвършенстване на финансовия контрол в общините. Приложеният от него инструментариум му дава възможност за последващо апробиране на резултатите от изследването.

Авторефератът на същата тема, в обем на 53 страници. Той възпроизвежда структурата, съдържанието и изследователските резултати на дисертационния труд. В него е приложена *справка за научните приноси*, съдържащи се в дисертационния труд, *справка за публикациите* на докторанта и декларация за оригиналност.

Публикации, свързани с дисертационния труд, 6 на брой, са свързани с темата на дисертацията и приемам, че те са **лично дело на докторанта**.

Считам, че представените материали **удовлетворяват целите на оценяването на кандидата и изискванията за формирането на заключително становище, относно присъждането на образователната и научна степен „доктор”.**

3. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Обемът и структурата на представения дисертационен труд осигуряват авторът да дискутира въпросите, обособени от темата. В изложението авторът е разгледал някои проблемите, които възникват при осъществяване на вътрешния контрол и вътрешния одит в общините, от гледна точка на действащото законодателство и съществуващата практика. Направен е и опит да се разгледат някои възможности за установяване на вътрешния контрол и вътрешния одит в общините.

Обектът и предметът на изследването са формулирани правилно, което е позволило на автора да насочи своите търсения и да изследва точно конкретиката в съответната област.

Обоснована е и актуалността на темата, поради насочеността ѝ към обществено значима и проблематична област каквато е осъществяването на вътрешния контрол и вътрешния одит в общините, което при постигане на ефективност и ефикасност от функционирането на тези системи, би довело до подобряване дейността на органите на местно самоуправление.

Защитаваната теза и поставените задачи са в съответствие със заглавието и са формулирани правилно, което дава възможност за постигане на изследователската цел.

Коректно са посочените и приетите от автора **ограничения** в обхвата на изследването, съобразно целта и поставените задачи.

Съществува **логическа обоснованост на основните заключения** със съдържанието по отделните части на дисертационния труд, както и обвързване на съдържанието на фигури, таблиците, схемите и приложенията с изложението. Това е дало възможност на докторанта да изведе своите изводи и заключения, както и да потърси възможности за усъвършенстване на вътрешния контрол и вътрешния одит в общините.

В научната разработка се отклояват на **три основни качествени страни**:

- *Първо* – на основата на теоретичен анализ, изследване на наши и чуждестранни автори и на нормативни документи, са разгледани теоретичните аспекти на вътрешния финансов контрол и вътрешния одит в общините в Р България;
- *Второ* – на основата на разгледания концептуален модел на вътрешния контрол в общините и практическо проучване в четири общини са изследвани методологичните проблеми вътрешния контрол в българските общини;
- *Трето* – на основата на функционален анализ на вътрешния одит и практическо проучване в четири общини е изследвана спецификата при осъществяване на вътрешния одит в общините и са изведени възможности за повишаване на неговата резултатност.

Това дава основание дисертационни труд да *бъде оценен като завършило изследване, с качества на научна разработка по посочената тематика и готовност за защита пред научно жури.*

4. Оценка на получените научни приноси и научно-приложни резултати в дисертационния труд

Становището ми е, че формулираната от докторанта тема, свързана с усъвършенстване на вътрешния финансов контрол в общините е *защитима*. Още повече това е проблем, който е *актуален* и от който зависи степента на общественото доверие в резултатите от работата на органите за местно самоуправление.

Приемам позицията на автора за наличие на следните *научни приноси* в дисертационния труд, с посочените от мен изключения по всеки принос отделно, а именно:

- Обобщени и систематизирани са теоретичните разбирания за същността на финансовия контрол, вътрешния финансов контрол и вътрешния одит в българската чуждестранна научна и специализирана литература. Изследвана е еволюиращата им роля в организациите, в които се извършват. Откроени са техните съвременни особености предизвикателства пред развитието им.
- Извършен е преглед на историческото развитие на нормативната уредба на вътрешния финансов контрол и на вътрешния одит. В резултат на критичен анализ на състоянието на законодателната рамка

понастоящем, са откроени нейните особености и несъвършенства. Предложени са изменения и е мотивирана целесъобразността им за оптимизиране на регулатиците, което от своя страна да подобри практиката на вътрешния финансов контрол и на вътрешния одит в общините.

- Разгледани са значимите за ефективността на вътрешния контрол и вътрешния одит вътрешни стратегически актове – Стратегия за управление на риска и Стратегически и Годишни планове на звената за вътрешен одит. Изведени са проблемните страни на изготвянето им. Предложена е класификация от критерии, съобразно които да бъдат поддържана актуална Стратегията за управление на риска в общините и са изведени съществените етапи на планирането.
- Във основа на резултатите от анкетното проучване в изследваните общини от област Варна са идентифицирани състоянието на вътрешния контрол и вътрешния одит. Откроени са разкритите проблемни аспекти на методологическото осъществяване на контрола и са дадени препоръки за повишаване на неговата ефективност и за неговото усъвършенстване.
- Извършен е задълбочен анализ на отчетна информация в изследваните общини, която не е публична – от Годишните доклади за състоянието на СФУК и от Годишните доклади на звената за вътрешен одит. Проучването на докладите разкрива редица от съвременните проблемни аспекти на докладването на вътрешния контрол и вътрешния одит в общините. Вследствие на изследването на качеството на годишното докладване, са предложени обосновани промени на неговата методика в общините в България.

5. Критични бележки, препоръки и въпроси

Независимо от очертаните положителни страни в дисертационния труд, към автора могат да се отправят и някои *критични бележки и препоръки*:

1. В дисертационния труд, както и в публикациите на автора, представени по конкурса, се открява предимно описателния стил. Много плахо е застъпен критичният анализ, както при разглеждането на теоретичните постановки по темата, така и при проучване на действащата практика.

2. Трудно се откроява мнението на автора по разглежданите въпроси, което е следствие според мен от липсата на дефиниране на конкретни проблеми в разглежданите от него акценти по темета.
3. На места в дисертационни труд авторът е допуснал неправилно отъждествяване на понятия, което предопределя и по-нататъшните му заключения. Например, в първа глава (стр. 21) той приравнява вътрешния финансов контрол с вътрешен контрол като цяло. Финансовият контрол може да се разгледа като подсистема на вътрешния контрол, но в никакъв случай не изчерпва неговото съдържание.
4. В отделни части на изложението се отклонява в посоки, които нямат връзка с основната идея (тезата), целта и задачите на дисертационния труд. Например, разглеждане на рамката СОВИТ, където в последствие не е направена релация към проблематиката по темата.

Към докторанта може да се отправя следните **въпроси**:

1. Какви предложения, в общ план, би предложил авторът за изменения в нормативната база и регулативите на вътрешния контрол и вътрешния одит, за да се подобри ефективността им в общините?
2. Счита ли авторът, че една добре разработена стратегия за управление на риска в една община е достатъчно условия за адекватен и ефективен процес по управление на риска в нея?

6. Заключение

Направената количествена и качествена оценка на дисертационния труд на тема „Финансов контрол в общините и възможности за усъвършенстването му“, независимо от оправените критични бележки към автора, ми дава основание да изразя *положително становище и да подкрепя присъждането на образователна и научна степен „доктор“ на Светлана Владимирова Иванова, в професионално направление 3.8 „Икономика“, по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“.*

гр. Свищов,
24.01.2020 г.

Рецензент:
(проф. д-р Георги Иванов)

(М)